

My sami tomu nikdy neporozumíme, neboť tomu porozumět nelze.

„Tento profesor by chtěl porozumět tomu, čemu porozumět nelze. My, kteří jsme tam byli a kdo jsme si tu otázku kladli a kdo si ji budeme klást až do konce našich životů, my sami tomu nikdy neporozumíme, neboť tomu porozumět nelze.“

Tento citát nevznikl na konci minulého roku zde v Praze, je mnohem starší. Jeho autorem je lékař z východní Evropy, který přežil holocaust¹, citát, který se ale na konci roku mrazivě připomněl: *my sami tomu nikdy neporozumíme, neboť tomu porozumět nelze.*

Vážené zarmoucené rodiny, vážení pozůstalí, dámy a pánové,

Především přijměte moji upřímnou soustrast. Je mi nepatřičné mluvit zde, který jsem tam nebyl a který jsem tam nikoho neztratil. Nemluvím ani za policii, ani za média, ani za záchranáře, jen za Karlovu univerzitu, dovolím si říct, za *naši* Karlovu univerzitu, a za sebe. Jsme zde, abychom nejlépe, jak umíme, vám všem vyjádřili naši soustrast a účast.

Ty tisíce zapálených svíček zde před Karolinem a před budovou Filosofické fakulty, stovky pietních setkání, desítky náboženských liturgií chtěly vyjádřit totéž: jsme zde s vámi, chceme nést vaši bolest, chceme beze slov symboly vyjádřit účast, pokud bude v našich silách, rádi nějak pomůžeme. Na ta setkání přišli spolužáci a přátelé, kteří vaše děti osobně znali, přišli jejich přátelé, přátelé jejich přátel a mnoho dalších neznámých, přišli na bohoslužby, na pietní místa, před budovu fakulty. Byly jich tisíce, kdo přišli, desítky tisíc. Snad pro někoho i lehké dojetí, kolik lidí je mělo rádo.

Nejsme v těch hlubinách, v jakých jste vy, ani nemůžeme, ale přesto nějak chceme být s vámi.

Nyní je čas truchlení, čas objímání, čas být spolu nebo čas být sami, čas k mlčení nebo čas k mluvení, čas prožívání zármutku, čas *Aninut*, kdy podle staré tradice je truchlící osvobozen ode všech úkolů, odpadají všechny povinnosti, všechno je možné a cokoli truchlící činí, je v pořádku.

Moje tradice mě naučila, že každý člověk má nekonečnou hodnotu, že každý je jedinečný, jinak jsou v něm namixovány dobré vlastnosti, že v každém z nás se bílé světlo shora láme do jiných barev spektra. Že v tomto světě není malých rolí

---

¹ Lifton, R.J., (2017) *The Nazi Doctors. Medical Killing and The Psychology of The Genocide*. Basic Books. New York. p. 13

a že v každém z nás jsou jiné krajiny, jiné možnosti věčnosti. V tomto smyslu nebudeme nikdy vzpomínat bezejmennou skupinu, ale pro nás to budou vždy Agáta, Lucie, Tereza, Klára, Eva Olga, Magdalena, Lucie, Adam, Aneta, Eliška, Sára, Ad, a rovněž Jan a Lenka, jedinečné bytosti, kteří nesli a nesou každý čistou duši, každý z nich může být v něčem příkladem pro svět. Děkujeme jim za všechno dobré, co nám dali, když žili mezi námi, i za jejich touhu po vzdělání a touhu po dobru.

Jeden z vás rodičů, napsal hluboký, dlouhý, nadčasový, dojemný text, který vznikl v prvních týdnech nového roku, text, který mi s velikou laskavostí poslal, cituji z něj:

Přicházejí příbuzní, kamarádi, spolužáci, kolegové, ze všech koutů republiky, stovky lidí, měli /naši/ Dceru rádi. (...) Poznáváme naši Dceru z jiných úhlů pohledu. Je to milé, ale pro mě tíživé, že jsem s ní o tom všem málo mluvil, nebo to vůbec nevěděl.

(...) Vidíme, že lidi měli Dceru rádi pro její vlídnost, vstřícnost, veselost a obětavost. (...) Dceřiní kamarádi uspořádali slíbené vzpomínkové setkání. Opět se dozvídám mnohé, co jsem o ní nevěděl. (...) Co jsem věděl o ní? Mělo to být lepší. Chtěl bych na každého zakřičet: Lidi, neřešte blbosti, a hleďte si svých blízkých a bližních. Ale je pozdě a tma.

Tak se chci, pokud jsem schopen, k tomuto textu připojit a je to moje první přání. Abychom měli vlastnosti, ke kterým jste vychovali své děti. Abychom byli, cituji, *vlídní, vstřícní, veselí, obětaví*. Buďte takoví, jak by si oni přáli, abyste nyní byli. Věřím, že jsou zde nějak s námi a že smrt není a nemůže být betonová stěna, o kterou se roztrháme a dál nebude nic, že příběh tohoto vesmíru je barevnější a krásnější, než se nyní zdá. Věřím, že nejen v našich vzpomínkách jsou naši zesnulí s námi. Jejich rodiče, příbuzní, přátelé a spolužáci ponese dál jejich nadšení a snad i dokončí jejich díla. A my usilujme, abychom neřešili hlouposti a hleděli si svých blízkých a bližních, dokud je brzo a světlo, než bude pozdě a tma.

Věřím, že zkušenost toho, co nemůže nalézt útěchu, zkušenost smrti, zkušenost toho, čemu *my sami nikdy neporozumíme, neboť tomu porozumět nelze* nemůže být překonána nebo spíš vstřebána jinak než zkušeností lásky. Velké zlo nemůže být přemoženo jinak, než velkou láskou. Nevlídnost, uzavření se, smutek a sobectví může být překonána jedině zkušeností vlídnosti, vstřícnosti, veselosti a obětavosti.

Nyní opět cituje z textu jednoho z vás komentující nás, okolní lidi:

Lidé kolem jsou dvojí, někteří to vědí, ale bojí se s námi mluvit, klopí oči. Chápu je, ale milejší je mi sousedka, jela vedle autem, zastavila, vyběhla, vrhla se na nás a rozbířela se. Slovo nebylo třeba.

Chci vás tedy všechny poprosit, nezlobte se na nás, když svou soustrast vyjadřujeme někdy obratně a jindy neobratně, kdy váháme, zda smíme promluvit,

zda je vhodné něco říct, a pokud ano, tak zda by to nebylo zraňující, zda by naše slova nezněla jen ploše, a ostýcháme se, aby to nepřišlo nevhod. Někdy se nám to daří více, někdy méně, někdy možná nedaří vůbec a někdy jsme jak ten příslovečný slon v porcelánu. Nezlobte se na nás, prosím. Úmysly máme dobré, jen to někdy neumíme udělat tak dobře a spontánně, jak ta sousedka z citovaného textu.

Takto prosím rozumějte i úsilí všech dnes přítomných, s tím, že víme, že žádná moc na Zemi nemůže vrátit ztracené životy, protrpěnou bolest, vnitřní úzkosti. Všechny ty diplomy, medaile, časopisy, sbírky, výroba květu kakostu, který prý jako první rostlina vyrostle na spálené zemi, všechny nápady, jak uctít památku vašich blízkých, růže v kostele, umělecké dílo z vosku svíci, všechno je vedeno dobrou vůlí, všechno prosím chápejte jako neumělý symbol být beze slov s vámi a alespoň trochu nést vaši bolest, pokud můžeme, pokud jsme schopni, pokud umíme. A to nejenom dnes, nýbrž i v těch týdnech prázdného ticha, které budou následovat, chceme být s vámi, kteří se nyní dotýkáte hlubiny věčnosti.

To je druhé, oč vás dnes chci poprosit: přijměte naši dobrou vůli. Odpusťte nám prosím, pokud jsme vás jakýmkoli způsobem zklamali.

Cituji na závěr ještě jednou:

Také je den Pietního průvodu a objetí Fildy. (...) Ten tichý proud lidí chce zaplašit oblak zla a zmaru, zahalující filozofickou fakultu, chce obejmout barák, ty mrtvé, zraněné a ty, kdo jim pomáhali. (...) Už nemám strach z vlastní smrti. Dcero, oroduj za nás v nebi, a ty tam určitě jsi, byla jsi čistá duše.

Přeji vám, ať jste i vy, ať jste čisté duše. Ať jste světlem pro svět, s nimi a místo nich a proti všem oblakům zla a zmaru. Dovolte mi na závěr se rozloučit těmi nejdůležitějšími pěti větami, které nás naučili všichni, kteří se denně setkávají se smrtí. Je to moje třetí přání vám.

Děkuji ti.

Odpouštím ti.

Odpusť mi.

Mám tě rád.

Můžeš jít.

A snad mohu i dodat *na shledanou*.